

Реакција на текст «Рехабилитација Милана Недића», НИН бр. 2002.

Мандала је реч из санскритског језика и у свом општем значењу преводи се као круг. Сlike круга у различитим религиозним обичајима, али и психологији, понајвише означавају – игру. Фигуре „кружне игре“ има у тибетанском будизму, али и у текијама дервиша. Она је и јантра у будизму и дезоријентисана личност у психологији. Индивидуалне мандале имају, како тврди Карл Густав Јунг, „неограничено мноштво мотива и симболичких варијација“. Тако се у одређеним наукама, а посебно у историјској, стварају персонифицирани аутомати, одређене методе или митови – мандале.

Настојали смо да у историјској науци увек отварамо мандалу, додајући нова знања, заснована првенствено на новим изворима и методама. Али, мандала се упорно, често као политичка педагогија и празнословље, понавља и привидно затвара. Ту нема места за толерантну и пристојну научну полемику, као што нам је то стављено до знања у писму Либералне странке и написа у НИН-у. Етичност науке и културног опхођења, увелико захваљујући медијима и националној митоманији, успут су се негде затурили. Посве је нормално и изван приватног политичког и идеолошког опредељења, да два човека о неком историјском догађају или личности немају исто мишљење. Никада нисмо писали и објављивали из одређене идеолошке матрице и да бисмо изрицали последњу реч, затварали мандалу. Тако је и са покушајима да се мандале ген. Милана Недића, ген. Драже Михајловића, Слободана Јовановића, Светислава Стефановића, Глигорија Божовића и других трајно „споменички затворе у свести српског народа“. Увек има и стално ће се проналазити нови историјски извори који ће то оспоравати, а наш је задатак на катедри којом управљамо да то учинимо доступним научној критици и јавности. Немамо ништа против да се рехабилитације покрећу, али се варају они који путем суда добијају и да се круг, мандала, затвара. Мандалу, у цивилизованом свету, затвара само суд историјске науке.

С обзиром на то да се наше име стално повлачи, са нашим знањем или без њега, дозволите да шеф катедре има прегршт докумената, посебно из породичне архиве, који могу да рационализују представе о прошлим догађајима и личностима, да унапреде науку. Да ли је Слободан Јовановић, без трунке гриже савести и упитаности о последицама потписао акт и одобрио, на предлог свог „шефа Ратног кабинета“ Живана Кнежевића, да се у дело спроведе слово „З“, што је значило „заклати“ и да је тако побијено стотине виђених Срба. То не тврдимо ми на катедри „као левичари“ већ Божидар Бећаревић, затим шеф обезбеђења владе Милана Недића Ђуро Трпковић, па и сам ген. Милан Недић на првом саслушању у Београду и многи други. Не видимо корист да се спекулише о стварима које још не можемо да знамо. Зар Слободан Јовановић није сакривао, као председник владе, без трунка емоција, извештаје о геноциду над Србима у НДХ. Кад је један од чланова владе дошао из САД са тим сазнањима, као и сазнањима да влада не предузима ништа да се тај геноцид бар умањи, Слободан Јовановић му је цинично препоручио да је боље да чита Дикенса него да се брине о Србима у НДХ! Да ли је то онда „највећи српски ум“? Зато ћемо и овога пута да се уздржимо и да износимо тврдње које не прелазе граничну линију науке.

Користићемо извор првог реда, чију веродостојност смо проверили увидом у записник са

Пише: Ђорђе Станковић
уторак, 29 јул 2008 22:37

првог саслушања генерала Милана Недића. Ради се о рукопису од 128 страна, под насловом „Мали људи у великој Србији“ Ђуре Трпковића, шефа обезбеђења владе генерала Милана Недића, с којим је, у истом аутомобилу, 6. октобра 1944. побегао из Београда. Рукопис је настао у Бечу крајем 1945. и није једини документ у нашем поседу који потврђује ово сведочење. Међутим, тешко да ћемо их обелоданити јер се придржавамо, као све цивилизоване државе, начела да „унуци нису криви за поступке својих дедова“. А жив је још понеки деда, отац и готово сви унуци!

Тада „шеф агената у обезбеђењу владе“ Трпковић је присуствовао 29. августа 1941. церемонији предаје цивилне власти ген. Милану Недићу у Народној скупштини. Између осталог, војни заповедник Србије ген. Данкелман је рекао: „Изражавамо наду да ћете са својим сарадницима правилно користити овлашћења која вам дајем ради постизања постављеног циља и са поверењем у вашу моралност, предајем цивилну управу у Србији“. Ген. Милан Недић је одговорио, такође између осталог: „Моји сарадници и ја заложимо се да будућност српског народа изграђујемо у лојалној и пријатељској сарадњи са немачким Реицх-ом, као и са његовим представницима у Србији, верујући да ће немачки народ правилно схватити и оценити неминовне потребе српског народа“. У протоколу церемоније, као и говорима ген. Данкелмана и ген. Милана Недића нигде се не помиње влада већ само сарадници!

Ђуро Трпковић, затим пише о нацистичкој пропаганди и улози Радио Београда. „Сондер Белград“ је, то се по себи разуме, давао је свој глас и помоћ свима који су били вољни да говоре противу комунизма и болшевизма, да величају и хвале Хитлерову Немачку и нападају савезнике, њихов програм и њихову спорост у војним операцијама. Ову су станицу највише користили генерал Милан Недић, Димитрије Љотић, Драги Јовановић, др Мирослав Спалајковић, Ђорђе Перић, Станислав Краков, инж. Васиљевић, др Лазар Прокић и Велибор Јонић.

Ген. Милан Недић посетио је и Адолфа Хитлера, по властитој жељи. „По повратку из Реицх-а – пише Ђуро Трпковић, сад већ шеф обезбеђења владе – након пет дана, ген. Недић је, преко радија и штампе, упутио српском народу једну поруку, у којој је, између осталог казао: 'Сада са много више оптимизма и поверења гледам у будућност Србије и српског народа. Ново сунце излази из облака да огреје и обрадује напаћени српски народ. Имајмо поверења у немачки Реицх и наставимо са нашим националним и исправним ставом, борећи се противу црвене куге са Истока, а чувајући и бранећи по сваку цену, ред и мир, стекнимо право да учествујемо у организацији нове Европе, коју ствара Немачка.'“

На наше тврђење како је ген. Милан Недић помагао финансијски Равногорски покрет ген. Драже Михаиловића, преко Комесаријата за избеглице наш бивши ђак јавно изриче произвољни суд да то „напросто није тачно“. Значи ли то да професор лаже, јер ни новинарка која је приређивала текст није нашла за сходно ништа друго него да напише како смо ми то „љутито рекли“. Ђуро Трпковић пише о Томи Максимовићу, комесару за избеглице следеће: „Максимовић се није истицао нигде, био је скроман и повучен, службено је општио само са Немцима, али му је било суђено да успостави добре односе са ген. Михаиловићем и његовим покретом и то не по личној иницијативи, већ по

Пише: Ђорђе Станковић
уторак, 29 јул 2008 22:37

Недићевој жељи, јер је српска влада преко Комесаријата за избеглице и пресељенике указивала сталну новчану помоћ ген. Михаиловићу и равногорцима ... тако је само Калабић, 'Чичино мезимче', добио од Недића 20.000.000 динара... Поред поменуте сталне помоћи српске владе, указиване преко Комесаријата, сваком 'корпусу на папиру' додељивала је и додатних 3.000.000 динара. Равногорци су примали помоћ од многих индустријалаца, трговаца и богатих људи Србије – Владе Илића, Илије Михајловића, браће Митић, браће Теокаревић, Бабића, Панића и др.“

О тврдњама Либералне странке и ревизиониста да ген. Милан Недић није убијао Србе, Ђуро Трпковић каже „да оружане формације ген. Милана Недића, Српска државна стража, током рата није убила више од 1.000 партизана и комуниста“. Они се, ваљда не рачунају у Србе. По „линији Специјалне полиције, у Главњачи, у Бањичком логору и у Јајинцима СДС није убила више од 20.000 људи – партизана, четника, англофила, 'патриота', црноберзијанаца, криминалаца, итд.“ Зар и то нису Срби? Ово потврђује и Божидар Бећаревић, шеф ИВ антикомунистичког одсека Специјалне полиције у својој „изјави“ од 20. децембра 1949, као додатку иследничког записника. „Ген. Милан Недић и Драги Стаменковић плакали су на сахрани пуковника Милоша Масаловића, шефа кабинета, кога је убила злогласно 'З' Слободана Јовановића. (ИИ део)

Као научник не могу да оспорим вредност, стручну и литерарну, једног броја дела Слободана Јовановића. Нека су већ превазиђена. Међутим, у судбинским питањима нације и државе, Слободан Јовановић није показао „грађанске куражи“, а ни воље да их решава у складу с временом у коме је преузео одговорност. Његови сарадници и чланови владе сведоче да је Слободан Јовановић „на све проблеме гледао с апстракцијом школског семинара“, мерећи „судбину српског народа као да је реч о туђем народу“. Тај „уморни и болесно осетљиви старац“, „без крви и нерава, мужевности у карактеру“, „подозривог, чији смех је у најтрагичнијим моментима жежио“, итд. (Милан Грол, Божидар Марковић, сер Хорх Рандел – енглески посланик при југословенском и грчком двору, итд).

Једна од омиљених бивших и садашњих „позитивних особина“ Милана Недића, као „српске мајке“, било је тврђење да он није, као други квислинзи, послао ниједног Србина на Источни фронт. О томе Ђуро Трпковић пише: „Влада генерала Недића није могла, иако је хтела да угоди Немцима, да се прими овог тешког и тако тугаљивог задатка, јер су Срби имали много симпатија за Русе . И дивиле се њиховој борби и јунаштву. Зато су се овога посла латили чланови 'Збора', Олћан, Васиљевић, Живадиновић и капетан Никић. Такође је на своју руку радио, али за себе лично Страхиња Јањић ('градоначелник' Крагујевца у време масовног стрељања октобра 1941. године – оп. аутор). Нису успели. Омладина се није одазивала. Масне дневнице и многа обећања, о претњама није овде могло бити речи, нису била у стању да ставе Србе, Словене у борбу против Руса и Русије. Јањићу је пошло за руком да организује групу од свега 300 лица и то је била, како се он хвалио 'неустрашива чета противу нечастивих Совјета'. Међутим, није било суђено да и један једини Србин оде на Источни фронт, јер је једног дана 1943. године Страхиња Јањић, од стране дотадашњих господара Немаца одведен и сам у неки рудник или логор. После тога се ништа није чуло за њега.“

Пише: Ђорђе Станковић
уторак, 29 јул 2008 22:37

И на крају рукописа, где Ђуро Трпковић себе представља као „доброг Србина“ и „англофила“, вратио се 1946. добровољно у Србију. Приликом хапшења међу осталим личним стварима пронађен је и овај рукопис, понављамо настао у Бечу а не у „Удбиним казаматима“! Завршна реченица Ђуре Трпковића, шефа обезбеђења владе ген. Милана Недића, гласи: „Недић, Михаиловић и Љотић хтели су, уз подршку Немаца и њима служећи, против којих се дигао био цео културни и напредни свет, да дођу до изражаја и постану људи великог калибра. Преварили су се у рачуну. Преварили се тешко и крваво и постали тип малих људи у великој Србији“. Тиме мандала о колаборацији, квислинштву и улози појединих личности још увек не може да се затвори, без обзира на то што играчи „мандалиних кругова“ трче свој „последњи политички круг“. Сматрам, као научник да смо додали само понеки камен у темељу рационалног научног знања. Уверења остављамо политичким педагозима – подједнако историчарима, правницима или Либералној странци. Нека на крају ових извора проговори и сам ген. Милан Недић: „Моја одлука је била чиста по доласку у Беч, јасна и непоколебљива – никакве политичке сарадње са Немцима, а још мање оружане у ма ком облику. Тога сам се чврсто држао до последњег дана трајања Немачке.“!?

Овде већ морамо да позовемо Гетеовог Фауста: „Када доспемо до доброга овог света тад се боље назире обмане и варка“. Ревизионистима у историографији, оним острашћеним, као и писцима образложења за рехабилитације и непотписаним провокативним писцима писма Либералне странке, које нам је стигло на факултет, оставићемо – Мартина Лутера. Остали су у уверењу да су победили ропство досадашњег ауторитета вере, али се нису лишили побожности. Лутер је, као и они, сломио веру у ауторитет управо зато што је рестаурисао ауторитет вере! Да ли смо дочекали да се „подлости данашњице оправдавају подлошћу јучерашњице“? Да ли је слобода и демократија означена на балкански начин – да свако сме да пише о свачем и да се „компетентно“ упоређују уверења и знање. Чини се да смо једном били у друштву такве слободе – на дан њеног погребња. А погребни ритуал има такође значење и симболику мандале!

Професор др Ђорђе Станковић,
шеф Катедре за историју Југославије,
Филозофски факултет у Београду